

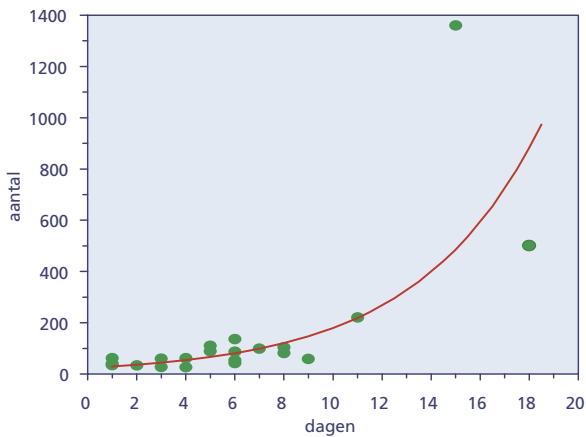

In de nachtelijke uren werden de gezenderde Steenuilen met een ontvanger gevolgd.
Foto: Peter Eekelder

Steenuil onder de pannen!

De Steenuil is de laatste decennia een steeds zeldzamere verschijning geworden in het kleinschalige cultuurland. Sinds de zeventiger jaren is het aantal broedparen met 50-70% afgenomen. Er is al veel bekend over de globale habitateisen van deze soort, maar hoe de vogels zich precies in hun territorium bewegen en waar welke prooien gevangen worden blijft doorgaans goed verborgen. Meer inzicht hierin is belangrijk, want het verslechterende voedselbiotoop zou wel eens het grootste knelpunt voor de Steenuil kunnen zijn.

Figuur 5. Verband tussen het aantal dagen met (zuid)oostenwind in mei en het aantal waargenomen Roodpootvalken.

in 1988 ver eronder (40). Omgekeerd hebben de Roodpoten in de goede Franse jaren 1990 (800 vogels) en 2002 (950) ons niet bereikt. In deze jaren waren er in Nederland slechts een paar verspreide dagen met (zuid)oostenwind, en werden Roodpootvalken in Frankrijk voornamelijk in de zuidoosthoek gezien.

Sekseverhouding en leeftijd

Zowel in 1992 (N=444) als in 2008 (N=570) is 48% van gesekste vogels als mannetje doorgegeven. In de overige voorjaren was dit vrijwel gelijk (47%, N=597) en ook in het najaar is ongeveer de helft (52%, N=128) van de gesekste vogels mannelijk. Het aandeel onvolwassen vogels in het najaar bedraagt 69% (N=213). In 1992 werd 36% van de vogels als adult gemeld; zij overheersten aan het begin van de influx. Als alle waarnemingen van 2008 op een hoop geveegd worden, ligt het aandeel adulten veel hoger, met voor de eerste drie decaden van mei resp. 67%, 82% en 66% (N = 83, 245, 167). Bij alle opgaven van het Fochteloërveen zijn in totaal 202 adulte en 8 onvolwassen vogels doorgegeven. Een artikel in Dutch Birding (30: 228-235) leert echter dat de leeftijdskenmerken subtieler zijn dan menige waarnemer denkt. Het is zelfs aannemelijk dat de (wisselende) groep in het Fochteloërveen voor meer dan de helft uit tweede kalenderjaar vogels bestond! Voor een goede inschatting van de leeftijdsverhouding moeten we Roodpootvalken voortaan dus nog beter bekijken, maar dat is zeker geen straf.

Onderzoek met zenders en camera's

In 2006 is het project 'Steenuil onder de pannen' van start gegaan. Met dit project proberen Landschapsbeheer Nederland, Steenuiloverleg Nederland, Vogelbescherming en SOVON het platteland weer aantrekkelijker te maken voor Steenuilen. In een aantal voorbeeldgebieden zijn maatregelen uitgevoerd om meer geschikt biotoop voor Steenuilen te krijgen. Hierbij kan worden gedacht aan aanplant van fruitbomen, knotwilgen en hagen, aanleg van takkenrillen en perceelrandbeheer. Daarnaast zijn deze maatregelen bij een breed publiek onder de aandacht gebracht, zodat deze ook elders in Nederland navolging kunnen krijgen. De belangrijkste taak van SOVON was het in kaart brengen van habitatkeuze en terreingebruik van foeragerende Steenuilen. In 2007 en 2008 zijn vijf (3 vrouwtjes en 2 mannetjes) respectievelijk zes (3 mannetjes en 3 vrouwtjes) volwassen Steenuilen in de Achterhoek met een kleine radiozender uitgerust. 2007 werd als een pilotjaar beschouwd, waarin werd geëxperimenteerd met de methode en techniek. Studenten hebben de uilen gevolgd in het veld met behulp van een ontvanger en nachtkijkers. Door daarnaast met een in de

nestkast aangebrachte camera de aangevoerde prooien te registreren, kon ook bepaald worden welke voedselbron waar gevangen is. Daarmee kan het relatieve belang van de verschillende terreinonderdelen voor de gevangen prooien vastgesteld worden.

Eerste resultaten

Het bleek soms erg lastig om de uilen in de nachtelijke uren te volgen. Desondanks zijn er behoorlijk wat verplaatsingen vastgelegd. In 2008 zijn er bij één paar bijna 400 geregistreerd, waaronder 330 voedselvluchten. Dit paar wist met succes de drie uitgekomen jongen in goede conditie groot te brengen. Met de camera's werden bij het betreffende paar over het gehele broedseizoen meer dan 3000 prooien gedetermineerd. De grote meerderheid betrof regenwormen en diverse soorten rupsen en larven. Muizen maakten in aantal slechts beperkt deel uit van het menu, hetgeen ongetwijfeld te maken heeft met het relatief lage aanbod. Zowel in 2007 als 2008 werd in het begin van het broedseizoen een groot deel van de prooien gevangen in een paardenweitje vlakbij de nestkast, en dan met name langs de randen. Hier werden vooral rupsen, meikevers en larven gepakt. En dan vooral op de momenten dat de paarden ook in de wei aanwezig waren. In de jongenperiode was vooral het gazon op het erf, direct naast de nestkast, van groot belang. Hier werden vooral regenwormen, rupsen en larven gevangen. Van andere terreinonderdelen werd nauwelijks gebruik gemaakt, op maisakkers werd alleen aan het begin van het seizoen af en toe gefoerageerd. Het belang van bermen en houtwallen is mogelijk echter wat onderschat. De volledige resultaten van het zenderonderzoek en voedselanalyse zullen begin volgend jaar worden gepresenteerd. De bevindingen kunnen uiteindelijk worden gebruikt om optimaal advies te geven over hoe mensen hun erf of tuin weer aantrekkelijker voor Steenuilen kunnen maken.

Steenuil. Foto: Niels van den Hooff

